

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

Markéta Bačuvčíková

Učitelství pro mateřské školy

**Lidové zvyky a tradice jako téma technické výchovy v mateřské
škole se zaměřením na Vánoce**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 22. 4. 2020

.....
Markéta Bačuvčíková

Děkuji PhDr. Pavlíně Částkové, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

Obsah

Úvod.....	6
1 Definice pojmů	8
1.1 Lidový zvyk	8
1.2 Lidová tradice.....	8
1.3 Technická výchova.....	9
2 Význam technické výchovy v mateřské škole	11
2.1 Vývojová specifika vnímání a myšlení dětí předškolního věku	12
2.2 Cíle technické výchovy v mateřské škole	12
3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	13
3.1 Rámcové cíle a jejich naplňování při polytechnickém vzdělávání	13
3.2 Používané metody při polytechnických činnostech	14
3.3 Rizika při polytechnických činnostech	16
4 Advent a tradice Vánoc.....	16
4.1 Adventní čas.....	16
4.2 Vánoce (24. prosince – 6. ledna).....	19
4.3 Vánoční symboly	20
4.4 Tradiční vánoční pokrmy	23
5 Praktická část	25
Metodický list č. 1 – Ozdoby z moduritu	26
Metodický list č. 2 – Tři králové.....	28
Metodický list č. 3 – Vánoční stromeček z šišky	30
Metodický list č. 4 – Zvoneček z květináče.....	32
Metodický list č. 5 – Kapr z papíru	34
Metodický list č. 6 – Plastické vánoční přání	36
Metodický list č. 7 – Stromeček z domácí plastelíny	38
Metodický list č. 8 – Svícen ze sklenice	40

Metodický list č. 9 – Závěsný sněhulák z polínek	42
Závěr	44
ANOTACE	45
Seznam obrázků.....	47
Seznam použitých zdrojů.....	48
Internetové zdroje	49

Úvod

Lidové zvyky, tradice a rituály jsou staré jako lidstvo samo. Ihned po narození se člověk začíná socializovat a stává se součástí společnosti, ve které bude dále žít. Začíná přebírat vzorce chování a přijímá prvky dané společností. Většina lidových zvyků a obyčejů časem zaniká. Je tedy velmi důležité si tradice stále připomínat, uchovávat a předávat dále z generace na generaci.

Mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu. Již v této instituci, která předchází primárnímu vzdělávání, by se měl dítěti dostat do podvědomí význam a důležitost lidových tradic. Prostřednictvím her a aktivit by se děti měly seznámit s elementárními znaky lidové kultury.

Pro technickou výchovu se v mateřské škole uplatňuje přívětivější termín pracovní činnosti. V rámci nich se děti učí zacházet s různými materiály např. papír, textil, dřevo, kov, modelovací hmoty a keramická hlína. Při pracovních činnostech jsou využívány různé pracovní pomůcky. Důležitou roli hraje pedagog, který má činnost předem naplánovanou a promyšlenou. Děti si osvojují schopnost věnovat pozornost a chápat zadaný pracovní postup vysvětlený pedagogem.

Cílem bakalářské práce je seznámit děti předškolního věku s lidovými zvyky a tradicemi, které se vztahují k vánočnímu období. V rámci pracovních činností v mateřské škole bude rozvíjena manuální zručnost, vizuální představivost, jemná motorika, koordinace ruky a oka, ale také vzájemná kooperace mezi dětmi, respekt a estetika.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. První, teoretická část, se skládá ze čtyř kapitol. V první kapitole se zabývám definicemi pojmů jako je lidový zvyk, lidová tradice a technická výchova. Další kapitola pojednává o významu technické výchovy v mateřské škole, kde jsou vysvětlena vývojová specifika vnímání a myšlení dětí tohoto věku a dále cíle technické výchovy. Ve třetí kapitole je popsáno kurikulum předškolního vzdělávání – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a jeho čtyři cílové kategorie, se kterými pracuje. Poslední kapitola je zaměřená na dobu adventu, Vánoc a jejich zařazení do kalendářního roku. Také jsou zde vypsány symboly, se kterými se v tomto období setkáváme a tradiční vánoční pokrmy. Praktická část bakalářské práce slouží jako nápadník pracovních činností pro učitelky mateřských škol. Tématem metodických listů a aktivit je adventní čas a Vánoce. Metodických listů je devět. Každý z nich obsahuje název výrobku, doporučený věk dětí, náležitosti z Rámcového vzdělávacího programu pro

předškolní vzdělávání, motivaci a postup doplněný obrázky konkrétních kroků při výrobě produktů.

1 Definice pojmů

V první kapitole bakalářské práce se budeme věnovat definicím základních třech pojmů, které se vztahují k bakalářské práci. Definovány budou pojmy: lidový zvyk, lidová tradice a technická výchova.

1.1 Lidový zvyk

Zvyky a obyčeje se v české literatuře nejčastěji spojují s řemeslnickým životem na venkově nebo v menších městech. Odtud vznikl přívlastek „lidový“. Podle Ottova slovníku naučného můžeme zvyk definovat jako „*zmechanisování výkonnosti častým opakováním*“ (19, s. 729). V další odborné literatuře je zvyk definován následovně: „*Místně sdílená a ustálená forma chování a jednání, osvojená pravidelným opakováním. Zvyk je obdobně jako obyčej tradovaným přenosem konkrétní sociokulturní zkušenosti a způsobem korekce rozporných vztahů, zájmů a potřeb v daném společenství.*“ (6)

Alena Vondrušková v knize České zvyky a obyčeje dělí lidové zvyky na dvě základní skupiny – rodinné a společenské. K rodinným zvykům patří hlavní události v životě člověka jako je narození, křest, svatba a úmrtí. Společenské zvyky, které můžeme nazvat také kalendářní či výroční, provází život člověka od pravěku. Většina z nich jsou známé i v dnešní době a tvoří náplň kalendářního roku.

V českých a moravských zemích mají lidové zvyky a obyčeje křesťanské a pohanské prvky. Díky době husitské převládal v lidových zvycích a tradicích prvek křesťanský. Po třicetileté válce došlo k rekatolizaci a s tím se měnily i svátky – zábavy se proměnily ve střídmé oslavy a pusty. Od 19. století, v době národního obrození, si můžeme všimnout rozdílů slavení svátků u nás a v zemích hovořících německy.

Nejvíce informací o lidových zvycích a tradicích pochází z 19. a 20. století. Lidé, kteří se zabývali lidovými obyčeji, byli většinou nadšení badatelé. V těchto spisech ale najdeme většinou jen popis krásných a výjimečných věcí, proto je dnes důležité tyto informace čerpat a porovnávat s více zdroji. (17)

1.2 Lidová tradice

Tradici můžeme definovat jako předávání myšlenkových, duchovních, praktických, uměleckých vědomostí, dovedností i postojů, které se předávají z generace na generaci. Ty se v minulosti přenášely např. vyrýváním textu do kamene, psaním do hlíny, na pergameny nebo zdi a malbou obrazů. Později se využíval tisk. V dnešní době můžeme hovořit o přenášení tradic i elektronicky. (21)

Pojem lidová tradice můžeme chápat jako rozmanité projevy národů (etnických i národnostních skupin). Každý region, město i vesnice má svoji kulturu a s ní i odlišné tradice. Za tvůrce lidových tradic bývají označováni nadšení národopisní badatelé, kteří jsou mnohdy anonymní. Všechny hmotné artefakty, nehmotné statky nebo sociální projevy, které se dochovaly, souvisí s projevem tradiční lidové kultury. Jsou to například lidové písně, tance, ústní lidová slovesnost, zvyky a předměty. Dříve lidem tyto tradice a jejich opakování každý rok nahrazovaly kalendář. Orientovali se podle ročních období a přírody. (15)

V dávných dobách se rok dělil na dvě části – chladná (zima) a teplá (léto). Oba úseky byly ohraničeny jarní a podzimní rovnodenností. Odtud pochází řada rituálů, které spojovalo určité roční období. Později lidé rok dělili na tři části a nyní jej dělíme na čtyři roční období (jaro, léto, podzim a zima). Do 5. století byly stanoveny tři velké svátky, jež byly spjaty s křesťanstvím a životem Krista – Velikonoce, Letnice a Vánoce. Tyto svátky se každý rok slavily ve stejnou dobu a tvořily tak pevný časový bod pro hospodáře. K pracím v agrárním prostředí se vztahuje i spousta dodnes známých pranostik a lidových rčení. Na tyto svátky navazuje celá řada lidových obyčejů. (16)

1.3 Technická výchova

Pojem technická výchova vznikl po vzoru tradičních výchov a je spojován s technickým vzděláváním, s rozvojem technického myšlení a vytvářením vztahu k technice. Práce a pracovní výchova byly v různých obdobích vnímány odlišně. Vliv na to měly podmínky: společenské, politické, ekonomické a také rozvoj věd např. filozofie a pedagogiky. Pracovní výchova byla součástí výchovy již od nejstarších etap vývoje lidstva a předávala se z generace na generaci. Zaujímal významné místo ve výchově dětí a postupně se diferenciovala při rozdělení mužských a ženských úloh.

Ve starověku vznikl nový pohled na pracovní výchovu. Z vládnoucích vrstev byla zcela vyloučena manuální práce. Chlapci se učili řemesla svých otců a dívky především různé domácí práce. Prohluboval se rozdíl mezi duševní a fyzickou prací – tělesná práce byla považována za úděl nesvobodných lidí.

Středověk s sebou přinesl objevující se prvky pracovní výchovy ve školách. Fyzická práce ustoupila do pozadí, upřednostňoval se slovní výklad, memorování a práce se aplikovala spíše jako trest.

Vlivem humanismu a renesance mělo vzdělání aristokratický charakter. Práce byla pro aristokraty nedůstojná. Až reformní myšlení a vznikající sekty proti šlechtě a církvi přinesly na práci nový pohled. Kromě rozumové, náboženské a etické výchovy byly do škol

zařazovány také prvky výchovy pracovní. Se vznikem Jednoty bratrské se aplikovala práce jak v rodinách, tak v bratrství – práce byla měřítkem hodnot. V 16. století se narodil poslední biskup Jednoty bratrské, jeden z největších českých myslitelů, spisovatelů, filozofů a později také pedagogů a teoretiků pedagogiky – Jan Amos Komenský. Pracovní výchovu považoval za významnou součást výchovy již od nejútlejšího věku dítěte. V díle Informatorium školy mateřské se můžeme setkat i s ručními pracemi. Prvních šest let života má být dítě podle J. A. Komenského cvičeno v rozumnosti, v pracech a uměních, v řeči, v mravech, ctnostech a pobožnosti. Setkáme se s tím v kapitole VII. Jak v činech a pracech všelijakých? V knize Velká didaktika Komenský chce prostřednictvím práce vést žáky k vytrvalosti a doplňuje, že vzdělání a práce má být ve vzájemné jednotě.

17. a 18. století, v období ekonomických, politických, sociálních a kulturních změn, začínal vznikat nový pohled na pracovní výchovu. Významnou osobností této doby byl anglický filosof John Locke. Jeho představa byla vychovat gentlemana (činorodého a pracovitého člověka). V jeho hlavním pedagogickém díle Několik myšlenek o vychování se můžeme setkat s pohlížením na pracovní výchovu, která se zaměřuje na provozování určitého řemesla. Dítě si tímto osvojí dovednost a zručnost. Je mu doporučováno např. zahradnictví, zemědělství nebo práce se dřevem. Pracovní výchova má podle Locka zbavit chudé a žebravé lidi od zátěže. John Locke zastával názor, aby děti ve věku od 3 do 14 let navštěvovaly pracovní školy tzv. „Working Schools“. Další velkou osobností této doby byl francouzský filosof Jean-Jacques Rousseau. Ve svém díle Emil čili o výchově popisuje pracovní výchovu v řemeslnické rodině a řemeslníka chápe jako člověka nezávislého a svobodného. Truhlářství je podle Rousseaua nejpotřebnější a nejdůležitější řemeslo.

Koncem 18. století začaly vznikat manufaktury a pracovní výchova byla součástí reformních školských návrhů. Propagátorem pracovní výchovy byl Johann Heinrich Pestalozzi, který zřídil ústav pro chudé děti, v němž v podmínkách rodinného prostředí poskytoval dětem elementární vzdělání. Jeho předpokladem bylo, že lidé jsou chudí, protože neumí dobře pracovat. Základy pracovních dovedností se stávaly součástí programu škol, protože ngramotnost byla velkou překážkou ekonomického rozvoje. Také reformistka Marie Terezie požadovala zařadit vedle trivia a dalších předmětů i základy hospodářství. Velkým průkopníkem v prosazení pracovní výchovy ve školách byl Ferdinand Kindermann. V Praze na Malé straně byla pod jeho dohledem zřízena škola pro pražské děti z rodin řemeslníků, obchodníků a správních úředníků. V této škole byly celkem čtyři třídy, které nebyly řazeny podle věku dětí, ale rozhodující byl prospěch a předpoklady každého z nich. Součástí předmětů byla zařazena specializovaná pracovní výuka, kde se děti učily o výrobě

a zpracování látek. Do škol byla díky Kindermannovi zavedena specializovaná manuální výchova, v níž se dívky učily ručním pracem. Předměty vyrobené dětmi na této škole se prodávaly a z utržených peněz bylo placeno školné chudým studentům. Někdy dostávaly za odvedenou práci pravidelnou mzdu. Dalším významným průkopníkem v tomto odvětví byl Robert Owen, průmyslník a sociální myslitel z Anglie. Jeho myšlenkou bylo omezit dětskou práci na hranici dvanácti let a v pracovní výchově uplatňovat všechny inovace a formy práce. V USA vznikla nejznámější koncepce pracovní školy – Learning by doing. Zakladatelem byl slavný pedagog John Dawey, který zastával názor, že dítě má ve škole žít aktivní život. Pasivní poslouchání výkladu nahrazuje aktivními činnostmi.

Po první světové válce se práce stala jednotícím prvkem socialistického školství. V období mezi válkami se pracovní výchova stala samostatným předmětem na základních školách. (1)

V roce 1960 byly vydány Osnovy výchovné práce pro mateřské školy, které sloužily učitelkám v mateřských školách při plánování práce a současně respektovaly věkové zvláštnosti dětí. V osnovách se můžeme setkat s prací, jako jedním z výchovných prostředků, který se podílí na rozvoji fyzických i psychických schopnostech dětí. Práci se děti učily samostatnému myšlení, radily si při postupech a diskutovaly o výsledcích. Pracovní prostředí mělo být čisté a hygienicky nezávadné. Důležité bylo, aby práce byla zvolena přiměřeně věku dětí a byla prokládána jinými činnostmi. U dětí se tak vytvářel pozitivní vztah k práci již v mateřské škole. (2)

2 Význam technické výchovy v mateřské škole

Předškolní období je vymezeno věkem od 3 do 6 let, tedy po nástup do první třídy školy základní. Dá se říci, že mateřská škola je místem, které doplňuje rodinnou výchovu a vytváří pro dítě příjemné prostředí s dostatkem podnětů pro jeho celkový rozvoj a učení. V mateřské škole se můžeme setkat s formálním typem polytechnického vzdělávání, jedná se o vzdělávání uskutečňované ve školských vzdělávacích institucích. Podle psychologů je pro děti předškolní vzdělávání velmi významné, protože přijímají řadu podnětů a zkušeností z okolního prostředí, které jistě v budoucnosti uplatní. (7)

Vědním oborem, který se zabývá studiem problémů výchovy v předškolním věku dětí, je předškolní pedagogika. Studuje tyto problémy na teoretické úrovni a pomáhá zvyšovat úroveň pedagogické praxe. V současnosti je mateřská škola institucí, jež má za úkol připravit děti k primárnímu vzdělávání, a to bez rozdílů. (9)

Pojem vzdělávací instituce dostala mateřská škola až v roce 2004. Dříve byla spojována s pečovatelskou a vychovatelskou funkcí. Dnes plní funkce personalizační, integrační, socializační, hodnotovou a kvalifikační. (12)

2.1 Vývojová specifika vnímání a myšlení dětí předškolního věku

V tomto období dochází k intenzivnímu rozvoji mozkové kůry a s ním také k rozvoji hrubé a jemné motoriky. Zdokonaluje se manipulace s tužkou, nůžkami, zacházení s přiborem, házení a chytání míče. Manuální zručnost se stává dokonalejší. Centrální nervová soustava v tomto období významně dozrává a s tím souvisí kognitivní vývoj dítěte. Kapacita paměti se stále zvyšuje, zkvalitňuje se pozornost a dochází k rozvoji řeči a lepšímu porozumění mluvené řeči, kdy dítě rozumí i složitějším výrazům. (13)

2.2 Cíle technické výchovy v mateřské škole

V publikaci Alternativní přístupy k technické výchově (Honzíková a spol, 2007) jsou cíle vymezeny do sedmi kategorií následovně:

- 1. „Rozvoj myšlenkového potenciálu dětí (myšlenkové aktivity, komunikativních dovedností, týmové spolupráce a také formování osobnosti dítěte);*
- 2. Objasnění postavení techniky v životě lidstva (vysvětlení vztahu mezi technikou a společností);*
- 3. Studování vlivu techniky na společnost a přírodu (pochopení vlivu techniky na životní prostředí a vliv techniky na člověka);*
- 4. Rozvíjení poznatků o technice (osvojení používání základních nástrojů, nářadí a pomůcek a poznávání různých druhů materiálů);*
- 5. Rozvíjení dovednosti řešení problémů (rozvíjení tvořivého myšlení a kooperativní učení);*
- 6. Rozvíjení schopnosti hodnocení a sebehodnocení (vytváření kladného vztahu k technice a k práci a rozvíjení technických zájmů dětí);*
- 7. Podporování integrace s dalšími předměty.“*

3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) je kurikulární dokument vymezující rámec pro vzdělávání v mateřských školách. V souladu s obecně platnými právními předpisy a RVP PV si jednotlivé mateřské školy připravují své školní vzdělávací programy (ŠVP).

Ve vzdělávacích oblastech RVP PV polytechnické vzdělávání vyčleněno není, jsou zde však k nalezení aktivity a formulace pro naplňování jejich cílů. Program je vymezen na čtyři cílové kategorie, se kterými pracuje:

1. **Rámcové cíle** – vyjadřují univerzální záměry předškolního vzdělávání. Tyto cíle máme celkem tři. Jedná se o rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání, dále osvojování si hodnot a třetím cílem je získání osobních postojů.
2. **Klíčové kompetence** – jsou vyjádřeny v podobě výstupů. U předškolního vzdělávání jsou rozděleny do pěti podkategorií.
  - kompetence k učení
  - kompetence k řešení problémů
  - kompetence komunikativní
  - kompetence sociální a personální
  - kompetence činnostní a občanské
3. **Dílčí cíle** – jedná se o konkrétní záměry, které se vztahují k určité vzdělávací oblasti. Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán celkem do pěti těchto oblastí.
  - dítě a jeho tělo (oblast biologická)
  - dítě a jeho psychika (oblast psychologická)
  - dítě a ten druhý (oblast interpersonální)
  - dítě a společnost (oblast sociálně–kulturní)
  - dítě a svět (oblast environmentální)
4. **Dílčí výstupy** – očekávané výstupy vztahující se k pěti vzdělávacím oblastem, zahrnují získané dílčí dovednosti, poznatky, postoje a hodnoty. (11)

3.1 Rámcové cíle a jejich naplňování při polytechnickém vzdělávání

Rozvoj dítěte a jeho schopnosti učení

Do této kategorie řadíme konkrétní poznatky a dovednosti, které si dítě osvojuje a rozvíjí. Například zacházení s předměty denní potřeby, vytváření si základů manuální

zručnosti a dovednosti při práci s materiálem (papír, textil, dřevo, modelovací hmota, přírodní materiály), respektování základních bezpečnostních zásad při práci s těmito materiály, seznamování se s některými řemesly a jejich významem.

Osvojování si základů hodnot, na nichž je naše společnost založena

Dítě získá konkrétní postoje k určitým jevům a problémům. Jedná se například o to, aby si postupně uvědomovalo význam práce a jejich výsledků. Důležité je, aby dítě zažilo radost ze svého díla, podporu dospělých osob při těchto tvůrčích činnostech. Do podvědomí by se jim mělo dostat, že technika úzce souvisí s přírodou a společností a je součástí našeho života. Dítě získá elementární podvědomí o možnostech ochrany přírody a důležitosti šetření se zdroji (šetrné zacházení s materiály i přírodním prostředím).

Získávání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Důležité je dopřívání dostatečného prostoru dětem při aktivitách a experimentaci s předměty. Měly by se naučit přijmout neúspěch a pochopit, že ne vždy se vše povede napoprvé. Základní metodou v této oblasti by mělo být aktivní činnostní učení dětí. Pedagog vhodně využívá náhodně vzniklé situace, ty vedou k nejlepšímu předpokladu pro objevování a získávání nových cenných zkušeností.

3.2 Používané metody při polytechnických činnostech

Při polytechnických činnostech v mateřské škole je důležité vycházet z potřeby dítěte. Nejčastěji se jedná o potřebu věci zkoumat, manipulovat s nimi a objevovat věci další, dosud nepoznané. Následující dělení je převzato z publikace Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání (Nádvorníková, 2005).

Vlastní hra, explorace

Jedná se o dítěti nejpřirozenější aktivitu. Prostřednictvím hry jsou naplněny všechny zájmy a potřeby dětí. Vede k získávání nových zkušeností, poznávání vztahů, na které dítě může samo reagovat a učit se tak novým situacím.

Pokusy a experimenty

Tato činnost je nabízena učitelkou a pro děti jde o velmi zábavnou a zajímavou aktivitu. V mateřské škole se můžeme nejčastěji setkat s experimenty, při nichž používáme například vodu, písek, přírodniny, potravinářská barviva, magnety a další.

Konstruování

Děti nejčastěji konstruují ze stavebnic, ale také přírodních nebo zbytkových materiálů. Nejčastěji se s touto metodou setkáváme při volné hře dětí. Při této aktivitě se uplatňuje vzájemná kooperace, domluva a respekt mezi dětmi. Dochází k rozvoji manuálních dovedností.

Pozorování

Můžeme ho rozdělit na náhodné a záměrné. Náhodné může být například pozorování přírodních jevů jako je duha, mlha, jinovatka nebo počasí. Pedagog by měl dětem poskytnout pravdivou a přiměřenou odpověď podle jejich věku, protože děti jsou zvědavé a o jisté jevy se budou zajímat. Pozorování záměrné je připravené učitelkou. Dbáme na to, aby pozorování děti zaujalo. K tématu si připravíme doplňující a aktivizující otázky. Můžeme společně pozorovat například traktor orající pole a diskutovat s dětmi o jeho rychlosti a kvalitě provedené práce.

Činnosti grafické

Tuto metodu využíváme například při navrhování plánků a map. Děti si mohou zmapovat svoji cestu z domu do školky nebo při pobytu venku cestu na dětské hřiště. V této metodě je také zahrnuto grafické znázornění určitých jevů, jako je přeměna kukly na motýla nebo semínka na rostlinu.

Vytváření modelů

Jedná se o tzv. vytváření modelových reálných situací. S dětmi si můžeme ztvárnit koloběh vody v přírodě nebo odtok vody z mateřské školy.

Práce s encyklopedií a vyhledávání informací

Někdy může být vysvětlování některých technických jevů náročné, a tak je snazší využít encyklopedií, knížek a názorných obrázků a modelů. Tyto pomůcky slouží nejen pro učitele, ale pomocí nich je určitý jev snáze pochopitelný také pro děti. Vhodná je kombinace této metody s vlastní zkušeností dětí.

Verbální metody

Tuto metodu mnohdy kombinujeme s dalšími metodami. Mezi verbální metody řadíme čtení i vyprávění příběhů a pohádek, popisy obrázků, rozhovory s dětmi a také různá

filozofování, při kterých děti učíme kritickému myšlení. Můžeme používat také slovní výklad a poučení doplněné aktivizujícími otázkami. (8)

3.3 Rizika při polytechnických činnostech

Některá rizika znemožňují nebo znesnadňují naplňování zvolených cílů a tím nedochází k vytváření klíčových kompetencí u dětí. Pedagog by si měl být vědom rizikových situací a měl by se jim umět vyvarovat.

Rizikové mohou být například nevyhovující prostory pro zvolenou činnost, málo podnětná prostředí, ve kterém používáme stále stejné pomůcky, nefunkční materiály a nářadí. Pedagog by neměl mít přehnaný důraz na výkon dětí při očekávání dokonalého výtvaru. Měl by nechat děti pracovat samostatně, neopravovat a neupravovat výtvarná díla za ně, všechna tato riziková chování souvisí totiž se špatně naplánovanou činností, jež neodpovídá možnostem dětí. (8)

4 Advent a tradice Vánoc

V další kapitole se zaměříme na časové zařazení a charakteristiku adventního období, které předchází Vánocům a následně se budeme věnovat právě těmto svátkům, jejich původu, průběhu, vánočním symbolům a zvykům.

4.1 Adventní čas

Slovo advent je odvozeno ze slova „adventire“, jehož původ je latinský a znamená „přicházet“. (10)

Tento čas bývá označován také jako období čtyř neděl před Vánoci. Začíná první adventní nedělí, ta připadá na některý ze dnů v rozmezí 27. listopadu až 3. prosince. (3)

Podstata adventu vychází z křesťanské filozofie. Věřící lid se v tomto čase připravoval na příchod (narození) Spasitele (jinak také Mesiáše, Krista). Křesťané se na jeho příchod připravovali hlubokým zbožným rozjímáním v kostelech a dodržováním půstu, tzn. střídmostí v jídle, pití a zábavách. Každý den ráno se sloužily mše, na nichž se zpívaly úvodní písně nazývané „roráty“. Adventní doba končí Štědrým dnem, který spadá na 24. prosince. V tento den se narodil Ježíš.

V dnešní době tento předvánoční čas postrádá náboženský smysl a je spojován především s příchodem sv. Mikuláše, adventními trhy na náměstích po celé zemi, pečením cukroví, rozsvěcováním stromečků, nakupováním vánočních dárků a dalších produktů.

Neděle jdoucí za sebou jsou tedy čtyři. První je „železná“, následuje „bronzová“, třetí je „stříbrná“ a poslední je neděle „zlatá“. (15)

Předvánoční čas je spjat s významnými dny, které neodmyslitelně patří ke křesťanství. V publikaci Lidové tradice (Šottnerová, 2009), autorka zmínila následující jména:

Svatý Ondřej (30. listopadu)

Ondřej byl první učedník Ježíšův. Počínaje svátkem tohoto světce začíná liturgický rok, který se začal slavit již v 6. století. Svátý Ondřej byl považován za patrona všech zamilovaných. Svobodná děvčata dříve praktikovala různé magické věštby, které byly spjaty s hochy, na které si myslela. Tradovaly se různé pověry, např. „Co se komu v tuto noc zdá, to se jistě splní“. Dále se nezadané dívky scházely a každá z nich položila na lopatu kousek chleba a čekaly, či kousek sní pes nejdříve, ta se první vdá. Vařily se také knedlíky. Do těsta se zabalil papírek se jménem hochy a čekalo se, který knedlík vyplave při vaření první na povrch. Knedlík se rozřízl a dívka zjistila, jestli je svatba v dohlednu, případně s kým.

Svatá Barbora (4. prosince)

Barbora byla podle legendy dcera tureckého šlechtice, který nenáviděl křesťany. Otec ji střežil a zavřel do věže. Měla známost s jedním služebníkem, který byl tajným křesťanem. Nechala se sama pokřtít a přistoupila tak ke křesťanské víře. Jednou našel otec u Barbory kříž a rozezřel se. Barbora se ale víry vzdát nehodlala a byla za to odsouzena k trestu smrti. Cestou na pranýř utrhla větvičku, která uprostřed zimy kvetla – odtud jsme převzali tradici. Popravu provedl její otec, kterého po tomto činu udeřil blesk. Podle sv. Barbory je dodnes pojmenováno mnoho chrámů, kaplí a kostelů. Podle pověry chodily ženy na den sv. Barbory zahaleny v bílých prostěradlech, která symbolizovala panenskou čistotu. Obličej měly zahaleny rouškou. V jedné ruce nesly košík se sladkostmi, které dávaly hodným dětem a ve druhé ruce měly obvykle koště a hrozily tak dětem zlobivým. Dříve si svobodné dívky řezaly větvičku, „barborku“, která bývala obvykle z třešně. Tradicí bylo, že dívky tuto větvičku musely ze stromu utrhnout až se setmělo vlastními zuby. Poté následovalo zalévání vlastními ústy. Pokud větvička rozkvetla přesně na Štědrý den, dívka se měla do roka vdát. Dnes tento zvyk praktikují ženy, jak svobodné, tak vdané. Větvička totiž představuje krásnou vánoční dekoraci.

Svatý Mikuláš (6. prosince)

Mikuláš se narodil kolem roku 280 ve městě Patari, které leželo na území poloostrova Malá Asie. Po smrti rodičů se rozhodl rozdat svůj majetek a vydal se do Palestiny, kde se stal biskupem. Podle legendy byl Mikuláš velmi zbožný, štědrý a lidmi uctíváný. Po čase jej prohlásili za svatého. V Rusku se v 8. století stal patronem země. U nás je o Mikuláši zmínka od 13. století. Stal se také patronem mnoha profesí a byl milován dětmi, které podle legendy chránil před neštěstím a nemocemi. Již po mnoho generací se den před jeho svátkem děti těší na mikulášskou nadílku. K večeru obchází trojice – Mikuláš, čert a anděl, dům od domu. Navštěvují jak hodné děti, které odmění po zazpívání písničky balíčkem plným sladkostí, tak i děti, které byly přes rok neposlušné. Na ty zbývá většinou uhlí, brambory nebo řepa. Podoba těchto masek je stále stejná. Mikuláš má na sobě červené roucho s bílou halenou a červeným křížem na břiše. Na hlavě má špičatou biskupskou čepici, zdobenou křesťanským křížem. V ruce drží biskupskou „berlu“. Je také známý pro svůj bílý plnovous a nůši s dárky pro děti, kterou nosí na zádech. Anděl je vždy oblečen do bílé barvy, na hlavě má čelenku s hvězdou. Důležitým symbolem anděla jsou křídla. Opakem anděla byl čert. Pro něj je typický huňatý kožich, tváře začerněné od uhlí, dlouhý jazyk a nesmí mu chybět rohy, ocas a kopyto. Nese s sebou většinou řetěz, vidle nebo pytel na „zlobivce“. (15)

Svatá Lucie (13. prosince)

Lucie žila koncem 2. století ve městě Siracusa na sicilském poloostrově. Byla velmi zbožná a chtěla zasvětit celý svůj život Bohu. Měla být rodiči provdána za člověka, který neuznává křesťanskou víru. Přemluvila matku a ke sňatku nedošlo. Ženich, kterého si měla vzít ji udal, jako tajnou křesťanku. Trestem pro ni mělo být umístění v nevěstinci, kam byla poslána ve voze taženém voly. Podle pověsti se stal zázrak a vůz se ani o kousek nechtěl hnout. Lucie byla proto zavřena do vězení a krutě mučena. Její život skončil 13. prosince roku 304, kdy jí kat zabodnul dýku do hrdla. Zvykem byly obchůzky žen a dívek, zvaných „Lucek“. Chodily zahaleny do bílých plachet a obličej zdobila maska s klapajícím zobákem. Při vstupu do domu mlčely a předváděly pantomimu. S blízcími se Vánoci „Lucky“ kontrolovaly pořádek v chalupách. V ruce obvykle držely metlu a ometaly kouty, prach, pavučiny a vyháněly z chalup všechno zlo. „Lucky“ měly také ochraňovat lidi před čarodějnicemi. (15)

4.2 Vánoce (24. prosince – 6. ledna)

Tyto svátky znamenají pro většinu lidí nejkrásnější dny v roce. Jsou spjaty s rodinnou pohodou, štěstím a rozjímáním. Jsou doprovázeny zdobením vánočního stroměčku, dobrým jídlem a radostí z rozbalených dárků. Křesťané oslavují narození Ježíše, symbolizujícího nový, lepší život. Období je vyvrcholením adventního půstu.

Zvlášť pro děti bývají tyto dny magické. Těší se na rozsvícený vánoční stroměček a nadílku. Dospělí posílají pohlednice s vánočními motivy svým blízkým – tento trend je v dnešní době již na ústupu, protože mnoho z nás využívá raději elektronickou formu těchto vánočních pozdravů a přání. (4)

Historický původ Vánoc

Tradice Vánoc sahá až do doby pohanské. Pro tehdejší lidi bylo velmi důležité zemědělství, které jim zajišťovalo celoroční obživu. Svou roli v tomto období hrál slunovrat, ke kterému se váže řada legend. Například o narození nového slunce, vítězství života nad smrtí. Ke Slunci lidé zvolávali také své modlitby, obřady a zvyky. Vzhledem k tehdejší absenci kalendáře představoval zimní slunovrat začátek nového roku. Každý národ slavil začátek nového roku v jiný den a byl v tom chaos. Nový kalendář, který přijala většina národů, stanovil první den roku na 1. ledna. Zimní slunovrat připadá na 21. prosince. Je to den oslavující zimu a spánek přírody.

Narození Ježíše

Biblický příběh o narození Ježíše Krista v Betlémě patří k základům křesťanských Vánoc. Marie a Josef, rodiče Ježíše, přišli do Betléma z Nazaretu (dnešní území Palestiny). Protože byly všechny hostince plné a dvojice nenašla nocleh, Marie porodila svého syna ve chlévě. Neměla pro něj kolébku, a tak utvořila z jesliček, které sloužily jako místo, kam se dává dobytku krmivo, pro svého synka postýlku. Jesličky vystlala slámou. První se o narození Ježíše dozvěděli pastýři pasoucí na nedalekém poli dobytek. Zjevil se jim anděl a pověděl jim o narození Spasitele. Další, kdo se vydal pozdravit narozené dítě byli mudrci z východu. Cestu k Betlému jim ukázala zářivá hvězda. Jednalo se podle legendy o Tři krále, kteří s sebou přinesli vzácné dary – zlato, kadidlo a myrhu. Tou dobou vládl části Palestiny Herodes Veliký. Dozvěděl se o narození nového židovského krále, který by v budoucnu mohl ohrozit jeho trůn. Nařídil proto smrt pro všechny malé chlapce, jež se narodili v Betlémě. Josef, Marie a Ježíš našli bezpečí v Egyptě. Po Herodově smrti se navrátili zpět do Nazaretu.

Časové zařazení vánočních svátků

Dnem 23. prosince končí advent neboli přípravné období a nastávají vánoční svátky. Štědrý den tedy připadá na 24. prosince. Svátek slaví Adam a Eva, podle Bible se jednalo o první lidi, které stvořil Bůh. Štědrý den je označován jako vigilie tzn. „bdělost“ tedy očekávání slavného dne. Od 14. století je s tímto dnem spojena večerní nadílka. Po štědrovečerní večeři byla zvykem cesta do kostela na půlnoční mši. Následuje Hod boží vánoční – 25. prosince. Půlnoční mši si připomínáme narození Ježíše v Betlémě. V průběhu dne se slouží mše Jitřní a Velká. V tento den se nesmí pracovat. Typická jsou rodinná a přátelská setkání se slavnostním obědem. Svátý Štěpán je spojen s 26. prosincem. Jednalo se o mučedníka a patrona zedníků, tesařů, kameníků a kočích. Tradičně se na Štěpána chodí koledovat. Dříve byl důležitý i 27. prosinec, protože byl zasvěcen jednomu z apoštolů, jež se staral podle legendy o Pannu Marii, po smrti jejího syna Ježíše. Byl to Jan Evangelista, který se později stal autorem knihy Evangelium Sv. Jana – z Nového zákona. V dnešní době je stále patronem spisovatelů, písařů a knihařů. Při mších je dnes připomínán také 28. prosinec – Svátek Mlád'átek. Podle Bible měla mlád'átka připomínat malé betlémské děti, které nechal Herodes povraždit při hledání Ježíše a jeho rodičů. Celý rok končí dnem 31. prosince, svátkem Silvestra – původní jméno křesťanského světce. Nový rok připadá, jak jsem již zmínila, na 1. ledna. Celé vánoční období je završeno 6. ledna příchodem Tří králů. (14)

4.3 Vánoční symboly

Symboly Vánoc slouží k uchování lidových tradic a je důležité pochopit jejich smysl a význam. Mezi hlavní symboly Šottnerová (2009) uvádí:

Strom

Není zcela jasné, proč se právě strom stal symbolem, který si většina z nás představí jako první ve spojení s Vánoci. První stromky, byly objeveny v 16. století na území Německa a nesly název zimní máje. Počátkem 19. století se tento zvyk dostal na naše území. V Praze roku 1812 byl rozsvícen první takovýto stromek režisérem Stavovského divadla Karlem Liebichem, který převzal zvyk z rodného Bavorska. První stromy byly k vidění u české šlechty a postupně se začaly objevovat jak v měšťanských rodinách, tak na venkově. Pro svůj vzhled jsou nejoblíbenější jedle. Je jich však čím dál méně, a tak se zdobí také borovice a smrky. Zdobení stromků se v průběhu let měnilo. Lidé na venkově mívali stromky menšího vzrůstu, ozdobeny jablíčky, ořechy, cukrovím a vyráběli si na ně papírové

ozdoby a řetězy. Každá ozdůbka visela na červené stužce. Zdobení stromků se lišilo v závislosti na sociálním postavení a možnosti rodiny. V polovině 19. století, po vynálezu parafínu, se začaly používat voskové svíčky a koncem tohoto století foukané skleněné baňky od českých sklářů.

Betlém

Na tomhle místě přišel na svět Ježíš. Stavění betlémů je ještě starší zvyk než zdobení vánočního stromečku. K postavení betléma byla využita spousta technik, která se lišila jak využitým materiálem, tak kreativitou samotných umělců. Nejčastěji byly používány přírodní materiály, např. dřevo, kukuřičné šustí a dále také papír, keramická hlína nebo těsto. Odlišnosti betlémů jsou dány lokalitou, kde byly vyrobeny. Jako první jsme betlémy mohli vidět v kostelech, ale s postupem času se stále více začaly tvořit prostými lidmi na vesnicích a ve městech. Také byly oblíbené živé betlémy, kde hráli lidé a zvířata. Takto ztvárněný betlém je k vidění i dnes jako součást programu na oblíbených vánočních trzích. Hlavními postavami betléma je děťátko – Ježíš, uložený v jesličkách. Kolem něj stojí Panna Marie a sv. Josef. Ze zvířat je k vidění vůl a osel. Dalšími postavami jsou pastýři s ovečkami a Tři králové. Za zakladatele betlémů je považován František z Assisi, který v roce 1223 postavil v jeskyni živé jesle, v kterých účinkovali lidé a zvířata. Odtud se tradice stavění betlémů postupně rozšířila do celého světa. První betlém na našem území byl vystaven Jezuity v Praze roku 1562. Netrvalo dlouho a výstavba betlémů se dále šířila po celé zemi. (18)

Děťátko

Symbol dítěte charakterizuje zrod něčeho nového, počátek nebo naději na úspěšný život. Tento symbol má spojitost i s Vánocemi. Jedná se o narození Ježíše neboli Spasitele, který byl všemi očekáván pro naději na lepší svět.

Jmelí

Tento keřík rostoucí jako cizopasník v korunách stromů, neodmyslitelně patří k Vánocům, konkrétně ke Štědrému dni. Typické jsou jeho bílé bobule, které dozrávají v průběhu prosince. Jmelí se tradičně zavěšuje ke stropu, buď zelené nebo pozlacené a má do domu přinášet štěstí a lásku. Snítka jmelí by měla být darována, nikoli zakoupena například na vánočních trzích. Podle pověstí tím nabývá na své kouzelné moci. Polibek pod zavěšeným jmelím se dodnes praktikuje v mnoha rodinách. Tento zvyk pochází z doby starých Keltů, kteří věřili v zajištění plodnosti. Jmelí je charakteristické svými lepivými

složkami, díky nimž tak umí udržet svazek mezi mužem a ženou. Další květiny spojené s tímto období jsou například bramboříky, pryšce sličné (vánoční hvězdy s červenými listy na vrcholcích výhonů) nebo právě rozkvétající v tomto období vánoční kaktus.

Zvon

Patří také k jednomu z hlavních symbolů Vánoc. O zvonech máme zmínky již z 6. století. Již dlouhá léta slouží ke svolávání věřících lidí do kostelů k modlitbám. Zvuk zvonů je součástí kostelních obřadů a je jakýmsi spojníkem mezi lidmi a Bohem. Zvony napomáhají k orientaci v čase, ohlašují události smutné, ale i radostné například svatbu a pohřeb. O zvonech existuje dodnes spousta legend. K noci Štědrého dne si můžeme připomenout pověst o propadlých kaplích a kostelech. Říká se, že jejich zvony se rozezní pouze jednou za rok v noci, právě v tento den. Na jednu hodinu se probouzí také mrtví. Probouzejí se a vylézají ze svých hrobů. Také se rozestupují hory a osoba, která nalezne na bílém sněhu modrý květ a zároveň je spravedlivá, může si z jeskyně odnést poklad. Pokud se prokáže, že tomu tak nebylo, osoba po návratu zestárne a vlasy jí zešediví. Takového člověka vysvobodí pouze účast na první ranní mši, kde se rozpadne v prach. Zvony jsou symbolem Vánoc a patří také k oblíbeným dekoracím. Často se používají ke zdobení vánočního stroměčku. Rodiče jím také zazvoní, když očekávají příchod Ježíška. Můžeme je také spatřit jako motiv na vánočních přáních. Zvonky jsou symbolem lásky a soucitu v našich srdcích.

Nadílka

Počátky tradice vzájemného nadělování dárků má svůj původ již ve zmíněné legendě o narození Ježíše. Lidé si tím projevují lásku a přátelství. Neděje se tomu výhradně jen na Štědrý den, ale čím dál více lidí má potřebu obdarovat osoby chudé, nemocné či osamělé. Již ve 14. století si staří Čechové vzájemně posílali věcné pozornosti v den Štědrého dne a Nového roku. Později zase hospodáři dávali v tyto dny výslužku, v podobě velkého koláče a peněz, svým poddaným. Vánoční doba je kouzelná a lidé mají touhu dělat radost svým blízkým a přátelům. Právě po štědrovečerní večeři bývá nadílka vyvrcholením, tedy zlatým hřebem celého večera. Rodiny s malými dětmi prožívají magické chvíle, kdy po zaznění zvonku přistupují k vánočnímu stroměčku obklopeným dárky. Děti se vrhnou k rozbalování dárků a všem jiskří oči překvapením, že to, co napsaly Ježíškovi do dopisu, opravdu pod stroměčkem našly. Od malička by se měly děti učit, co je smyslem nadělování dárků

a že i malý, finančně nenáročný dárek, může udělat velkou radost. Stejně tak jako pocit, že někoho obdarujeme. Katolické Vánoce se s nadělováním dárků pojí na večer Štědrého dne, nebo následující den ráno. Většinou je nosí vánoční muž Mikuláš, v dnešní době je označován taky jako Santa Claus. Od 19. století bylo u nás přijato jméno Ježíšek, které se používá dodnes.

Kapr

Ryba, konkrétně kapr, bývá v mnoha rodinách hlavním pokrmem štědrovečerní večeře. Dlouho byl kapr brán jako jídlo postní, to se ale změnilo ve dvacátém století, kdy byl na slavnostní tabuli kapr přijat téměř ve všech českých rodinách. Lidé si přinesou kapra z výlovu domů a pár dní jej krmí ve vaně. V den Štědrého dne kapra vypustí zpět do rybníka, jako dobrý skutek. Ne vždy je tak kapr určený ke konzumaci. Tradičně se kapr podává jako smažený rybí řízek. Je však důležité dbát opatrnosti při jeho konzumaci, protože obsahuje velké množství malých kůstek. Dalším vánočním symbolem je kapří šupina, která se má nosit po celý rok v peněžence. Pověrou je, že přináší do domu štěstí a zajišťuje hromadění peněz.

Host

Vánoce jsou spojovány také s návštěvami blízkých a přátel. Dříve se tradičně čekalo na prvního hosta, který v tento den do domu vstoupil. Byl rodinou velmi považován, protože měl ovlivnit celý příští rok co se týká úrody a hospodářství. Podle pověry znamenal host v mužské roli následné rození beránků a býčků. Příchod ženského pohlaví naopak znamenal rození oveček a kraviček. Pokud se jednalo o hosta mladého, očekával se v následujícím roce příchod na svět děťátka. Také tělesná stavba hosta hrála důležitou roli. Byl-li tlustý, rodina mohla očekávat silný dobytek. Hubená osoba pak symbolizovala nemoc. Ke štědrovečerní večeři se mělo usadat v lichém počtu, aby bylo zajištěno štěstí celé rodiny. Všemi očekávaný host tak hrál v rodině se sudým počtem členů významnou roli.

4.4 Tradiční vánoční pokrmy

V celý tento den by se měl držet půst, který je zakončen právě hojnou večeří. Večerní menu v průběhu let prošlo vývojem, obvykle se však upotřebily suroviny vypěstované a urozené na domácí půdě. Vždy se dbalo na upravenosti stolu. Pod talíř se vkládaly rybí šupiny nebo drobné mince. Stará pověra praví, že od štědrovečerní tabule by neměl nikdo odejít, proto si hospodyně mísy s jídlem připravila poblíž stolu. Pokud by se tomu tak stalo,

hrozilo by, že rodina nezůstane v následujícím roce pospolu. Následně se členové rodiny pomodlili a popřáli si, aby se v dalším roce u stolu sešli zdraví a ve stejném složení.

Štědrovečerní hostina

Prvním chodem byla polévka, která se lišila podle krajů, ze kterých lidé pocházeli. Nejčastěji to byla polévka houbová nebo rybí, ale také hrachová, čočková nebo zelová. Také hlavní chod se lišil podle lokality a zámožnosti rodiny. Zde se podávaly nejčastěji jídla jako je: omáčka z hub a domácí chléb, houbový kuba, zelníky nebo různé sladké kaše se sušeným ovocem a ořechy. Od konce 19. století je zvykem péct vánoční cukroví různého druhu. Každá hospodyně má své osvědčené recepty, které se předávají z generace na generaci. Mezi tradiční vánoční pečivo patřila vánočka a domácí chléb, jako symbol hojnosti. Vánočka je známá od 16. století, kdy ji mohli péct pouze cechovaní pekaři. Povolena byla až ve století osmnáctém. Kolem pečení žemle se traduje také mnoho pověstí. Hospodyně si měla obléknout bílou zástěru a na hlavě si uvázat šátek. Po celou dobu pečení nesměla vyslovit jedinou hlásku. Často se do vánočky zapékala mince. Osoba, jež ji po rozkrajování ve své porci našla, mohla čekat v dalším roce jen zdraví a štěstí. Do těsta se přidávaly rozinky, mandle a z koření anýz, badyán nebo fenykl. Vánočka byla upečena celkem z devíti dlouhých rozválených pramenů. Oblíbené byly také drobné figurky z kynutého nebo chlebového těsta, které svým tvarem symbolizovaly slunovrat. Jednalo se o různé ptáčky, ještěrky, klíče a žebříky potírané žloutkem. Na červenou stužku se také věšel zdobený a polévaný perník různých velikostí a tvarů.

Dnes si každá rodina štědrou večeří sestavuje ze svých oblíbených jídel. V oblíbě bývá polévka houbová nebo rybí a jako hlavní chod se podává smažený kapr s bramborovým salátem. Stůl doplňuje mísa s cukrovím a ošatka s ovocem. (15)

5 Praktická část

Praktická část obsahuje devět metodických listů zaměřených na tematiku Vánoc. Jedná se o náměty do pracovních činností v mateřské škole, které mohou využívat učitelky preprimárního vzdělávání.

V každém metodickém listu je použita jiná výtvarná technika. Děti se tak seznámí s velkou škálou různých materiálů a pracovních pomůcek, se kterými se naučí pracovat. Využíván je například modurit, ruličky od toaletního papíru, barevné papíry, přírodniny (šišky, větvičky, polínka, koření), skleněné nádoby a květináče, domácí plastelína atd.

Obsahem je doporučený věk dětí, motivace, pracovní postup, vyučovací metody a formy práce, hodnocení dětí a také úkoly pro diferenciaci náročnosti. Ke každému pracovnímu postupu je připojena stručná fotodokumentace. Všechny metodické listy pojí společné téma – Vánoce. Edukační cíle jsou proto následující:

- **kognitivní (znalostní):** Děti se naučí nové výtvarné techniky. Prohloubí své znalosti o lidových tradicích. Zachází s novými materiály a uvědomují si jejich vlastnosti.
- **psychomotorický (dovednostní):** Děti se učí uspořádat si své pracovní místo, naplánovat svou činnost, organizovat pracovní postup, procvičovat jemnou motoriku, správný úchop psací potřeby a nůžek, využívat šablony tak, aby příliš neplýtvaly papírem, pracovat samostatně.
- **afektivní (postojové):** Děti si uvědomí vlastní pocity, formují svůj smysl pro estetiku, oceňují práci sebe i druhých, dokáží pomoci druhým (mladším dětem).
- **sociální (komunikativní):** Děti komunikují a spolupracují s ostatními dětmi a dospělými. Respektují potřeby jiných dětí, dělí se s nimi o pomůcky i úkoly.

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- Ovládat koordinaci ruky a oka, zacházet s pomůckami, nástroji a materiály – správný úchop tužky, navlékání korálků, kreslit, malovat, stříhat atd.
- Porozumět slyšenému, domluvit se slovy, záměrně se soustředit a udržet pozornost, vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech.
- Komunikovat s dospělými, spolupracovat s ostatními, respektovat potřeby jiných.
- Vnímat umělecké a kulturní podněty, hodnotit své zážitky.
- Mít povědomí o významu životního prostředí, všimnout si změn a dění v nejbližším okolí.

Metodický list č. 1 – Ozdoby z moduritu

Název výrobku (námět): Ozdoby z moduritu

Vzdělávací oblast RVP PV: Dítě a svět

Tematický celek: Lidové zvyky a tradice

Doporučený věk dětí: 3-6 let

Vyučovací metody a formy práce: Práce u stolečků, dohled a pomoc pedagoga s vyválením placky a zdobením (mladším dětem).

Způsob hodnocení dítěte: Individuálně vyzdvihnout kvality každého výrobku, ocenit snahu a práci každého dítěte, poskytnout konstruktivní kritiku.

Motivace: Zdobení vánočního stromčeka v mateřské škole vlastně vyrobenými ozdobami.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Děti upozorníme, že ruce po použití moduritu se neolizují a vykrajovátka, která využíváme mohou být ostrá.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky: Modurit, kuchyňský váleček, vykrajovátka, špejle, provázek, badyán, akrylové barvy.

Popis pracovního postupu:

1. Připravíme si modurit, kuchyňský váleček, vykrajovátka, špejli, badyán a ozdobný provázek.

Obrázek 1 Pomůcky pro výrobu ozdob z moduritu

2. Část moduritu si na rovné ploše rozválíme na placku o tloušťce asi 1 cm.
3. Pomocí vykrajovátek s vánočními motivy vykrojíme potřebné tvary. Na ozdobení použijeme špejli, dřevěnou vločku a badyán. Zdobíme podle fantazie. Před pečením uděláme do výrobku dířku, kterou na konci provlékneme provázek, aby se dal hotový výrobek zavěsit. Pečeme v horkovzdušné troubě asi na 110 °C po dobu 15 minut.
4. Vychlazené výrobky můžeme nabarvit akrylovými barvami.
5. Vzniklou dírkou provlékneme provázek a můžeme ozdoby zavěsit na vánoční stromeček.

Obrázek 2 Pracovní postup – ozdoby z moduritu

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Vykrojit tvary do placky z moduritu.	Vyválet placku potřebné tloušťky.	Provléct dírkou provázek a udělat mašličku.

Metodický list č. 2 – Tři králové

Název výrobku (námět): Tři králové

Vzdělávací oblast RVP PV: Dítě a svět

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 3-6 let

Vyučovací metody a formy práce: Samostatná i skupinová forma práce. Následná individuální pomoc učitele dítěti. Využíváme metody rozhovoru, vysvětlování, pozorování, předvádění.

Způsob hodnocení dítěte: S dětmi si výrobky následně představíme v komunitním kruhu. Každé dítě nám řekne, kterého ze Tří králů vyrobilo a jakou kombinaci barevných papírů použilo.

Motivace: Písnička My tři králové jdeme k vám, dramatika, pohádka.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Děti upozorníme na bezpečné zacházení s nůžkami. Tuhé lepidlo slouží pouze k lepení, nestrkáme do pusy.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky: Ruličky toaletního papíru, šablony, glitrový papír, bílý měkký papír, tužka, tuhé lepidlo, nůžky, centropen.

Popis pracovního postupu:

1. Připravíme si ruličky toaletního papíru, tužku, nůžky, lepidlo, měkký bílý papír, glitrový zlatý papír, stříbrný papír, šablony, hnědou pastelku, centropen.

Obrázek 3 Pomůcky pro výrobu Tří králů

2. Podle šablon obkreslíme dané části (tělo, koruna, vousy, vlasy) na papír, dle fantazie.
3. Tělo, korunu, vousy a vlasy vystříháme a nalepíme na ruličku toaletního papíru. Vousy nastříháme (4 stříhy), vrchní část nalepíme a zbylé proužky natočíme na tužku, aby se vytvarovaly. Centropenem dokreslíme oči, nos a pusku.

Obrázek 4 Pracovní postup – Tři králové

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Držet správně nůžky, požívat tuhé lepidlo, obkreslit šablonu, dokreslit obličej.	Stříhat, vytvarovat vousy.	Vytvořit si vlastní tvar koruny a vousů dle své fantazie bez použití přípravených šablon.

Metodický list č. 3 – Vánoční stromeček z šišky

Název výrobku (námět): Vánoční stromeček z šišky

Vzdělávací oblast RVP PV: Dítě a svět

Tematický celek: Lidové zvyky a tradice

Doporučený věk dětí: 3-6 let

Vyučovací metody a formy práce: Děti budou mít za úkol přinést si z domu šišku.

V rámci řízené činnosti si šišku ve skupinách u stolů natrou barvou. Učitelka děti obchází a pomáhá podle potřeb dětí.

Způsob hodnocení dítěte: U každého výrobku vyzdvihneme jeho kvalitu a originalitu.

Motivace: Vánoční dárek pro rodiče, který dostanou od dětí po besídce.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Pedagog děti poučí, jak zacházet s barvou. Tu děti nestrkají do pusy, ale ani jí zbytečně neplývají. Stejně tak do úst nepatří ani malé barevné bambulky.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky: Šiška, štětec, zelená tempera nebo akrylová barva, barevné plyšové kuličky, žlutý papír na hvězdu.

Popis pracovního postupu:

1. Připravíme si šišku, zelenou akrylovou barvu, štětec, tuhé lepidlo, plyšové kuličky a papírovou hvězdu.

Obrázek 5 Pomůcky pro výrobu vánočního stromečku z šišky

2. Šišku natřeme větším štětcem zelenou barvu. Použijeme akrylové barvy (pokud nemáme, postačí nám tempera).
3. Obarvenou šišku necháme schnout. Mezitím si děti obkreslí podle šablony hvězdu. Starší děti si ji mohou nakreslit samy, pro nejmenší děti hvězdu předem připravíme (mohou si ji vykreslit).
4. Jakmile máme stromeček suchý, začínáme jej zdobit. Vezmeme si plyšovou kuličku, nanese na ni tuhé lepidlo, přiložíme ji na šišku a důkladně ji k povrchu šišky přitiskneme.
5. Děti si podle své fantazie stromeček ozdobí. Na závěr upevníme hvězdu na vrchol stromečku.

Obrázek 6 Pracovní postup – vánoční stromeček z šišky

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Na šišku nanést pomocí štětce barvu a rozetřít ji po jejím povrchu.	Obkreslit podle šablony hvězdu a následně ji vystříhnout.	Nakreslit, vystříhnout a upevnit papírovou hvězdu na vrchol stromečku.

Metodický list č. 4 – Zvoneček z květináče

Název výrobku (námět): Zvoneček z květináče

Vzdělávací oblast RVP PV: Dítě a svět

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 3-6 let

Vyučovací metody a formy práce: Práce u stolečku po menších skupinách. Ideální je činnost zařadit ráno po příchodu dítěte do školy. Učitelka se může dětem věnovat individuálněji a pomáhat jim se zdobením a vázáním mašlí.

Způsob hodnocení dítěte: S dětmi si uděláme výstavu zvonečků. Všechny si prohlédneme a vzájemně pochválíme.

Motivace: Přivolání Ježíška zvonečkem.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Děti budou poučeny, jak pracovat s lepidlem. Nestrkáme jej do úst, stejně tak i přírodniny a malé korálky.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky: Malé květináče, lepidlo Herkules, štětec, strouhaný kokos, flitry, korálky, provázek, přírodniny.

Popis pracovního postupu:

1. Nachystáme si květináče, Herkules, štětec a ozdobný materiál.

Obrázek 7 Pomůcky pro výrobu zvonečku z květináče

2. Pomocí štětce nanese na povrch květináče tenkou vrstvou lepidla Herkules. Plochu, která nyní lepí posypeme kokosem, flitry nebo jehličím. Můžeme dělat různé obrazce.
3. Přebytečný materiál z povrchu oklepeme. Připravíme si provázek, na který navlékneme korálek. Protáhneme jej spodní částí květináče a vytvoříme dva suky. Aby suky nešly vidět, můžeme nahoru upevnit ozdobnou mašli nebo větvičku s jehličím.
4. Zvoneček postavíme dnem nahoru a zkusíme jím zazvonit.

Obrázek 8 Pracovní postup – Zvoneček z květináče

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Nanést pomocí štětce lepidlo na květináč a rovnoměrně jej rozetřít po jeho povrchu.	Posypat květináč ozdobným materiálem bez jeho ušpinění.	Uvázat mašličku a upevnit korálek (předškolní děti).

Metodický list č. 5 – Kapr z papíru

Název výrobku (námět): Kapr z papíru

Vzdělávací oblast RVP PV: Dítě a svět

Tematický celek: Lidové zvyky a tradice

Doporučený věk dětí: 6 let

Vyučovací metody a formy práce: Pracovní postup je pro děti náročnější, a proto je vhodné jej zařadit například mezi ranní činnosti, kdy se děti schází. Učitelka se tak může každému věnovat individuálně a dětem s výrobou pomoci.

Způsob hodnocení dítěte: Děti pochválíme, výroba je opravdu náročnější a můžeme sledovat jejich pokroky.

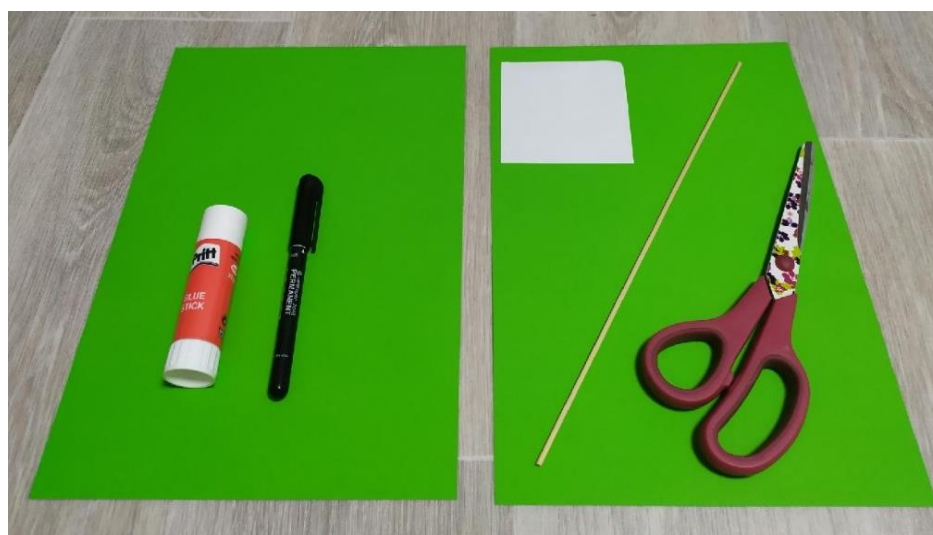
Motivace: Ukázka kapřích šupin, povídání si o kaprech, o štědrovečerním stole.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Zacházíme opatrně jak s nůžkami, tak se špejlí. Lepidlo nestrkáme do úst.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky: 2x zelený papír A4, lepidlo, nůžky, centropen, špejle a kousek bílého papíru.

Popis pracovního postupu:

1. Připravíme si dva zelené papíry velikosti A4, nůžky, lepidlo, špejli, centropen a kousek bílého papíru.

Obrázek 9 Pomůcky pro výrobu kapra z papíru

2. Vezmeme si papír velikosti A4 a uděláme z něj čtverec.
3. Čtverec úhlopříčně přepůlíme a vznikne nám trojúhelník.

4. Otočíme ho tak, že nejdelší strana trojúhelníku směřuje napravo. Vybereme si jednu z jeho zbylých dvou stran a ohneme ji podle obrázku.
5. Dostaneme tak pomocnou rýhu, která nám bude sloužit při stříhání těla kapra. Stříhy provádíme do nejdelší ze stran trojúhelníku (strana, která se neotvírá) a vedeme je k pomocné rýze. Stříháme papír asi do dvou třetin (zbytek bude hlava kapra).
6. Po nastříhání těla kapra papír rozevřeme. Následně celý tento postup provedeme ještě jednou s novým papírem A4.
7. Nastříhané papíry natřeme lepidlem na ohybech (vznikly nám při kroku č. 4.) a hlavě (zbylá jedna třetina nenastříhaného papíru). Oba papíry slepíme k sobě a vznikne nám uvnitř duté tělo.
8. Kaprovi doděláme ze zbytků papíru ocas a oči. Nakonec k tělu přilepíme špejli, aby se dal kapr zapíchnout např. do květináče.

Obrázek 10 Pracovní postup – Kapr z papíru

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Nastříhat kaprovi tělo.	Nastříhat a slepit obě části těla k sobě.	Zvládnout složit kapra sami podle popisu a ukázky pedagogem.

Metodický list č. 6 – Plastické vánoční přání

Název výrobku (námět): Plastické vánoční přání

Vzdělávací oblast RVP PV: Dítě a svět

Tematický celek: Lidové zvyky a tradice

Doporučený věk dětí: 3-6 let

Vyučovací metody a formy práce: Učitelka dětem postup vysvětlí a ukáže. Následně děti pracují samy. Učitelka každému podle potřeby individuálně pomáhá.

Způsob hodnocení dítěte: Pokud děláme přání pro někoho z rodiny, tak si všechna přáníčka zhodnotíme v kruhu, uděláme si z nich výstavu. Děti mohou udělat dvojice a v ní si přáníčko vyrobit vzájemně. Následně si poví, co se jim na přání, které od kamaráda dostaly, líbí.

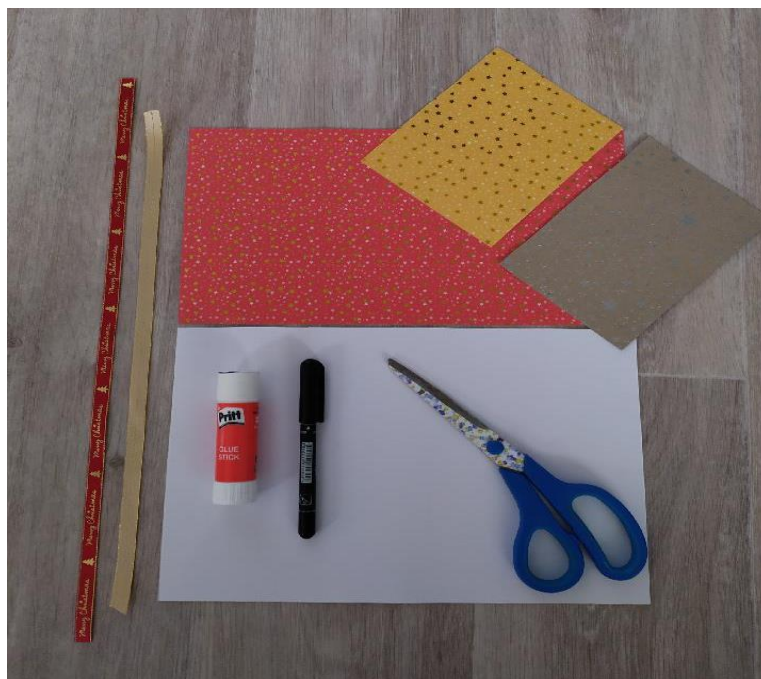
Motivace: Předání vánočního přání někomu, koho máme rádi (rodina, kamarádi).

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Děti upozorníme na možnost poranění při práci s nůžkami.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky: Bílý tvrdý papír A4, ozdobné barevné papíry, nůžky, lepidlo, fix, stuhy, pravítko a tužku.

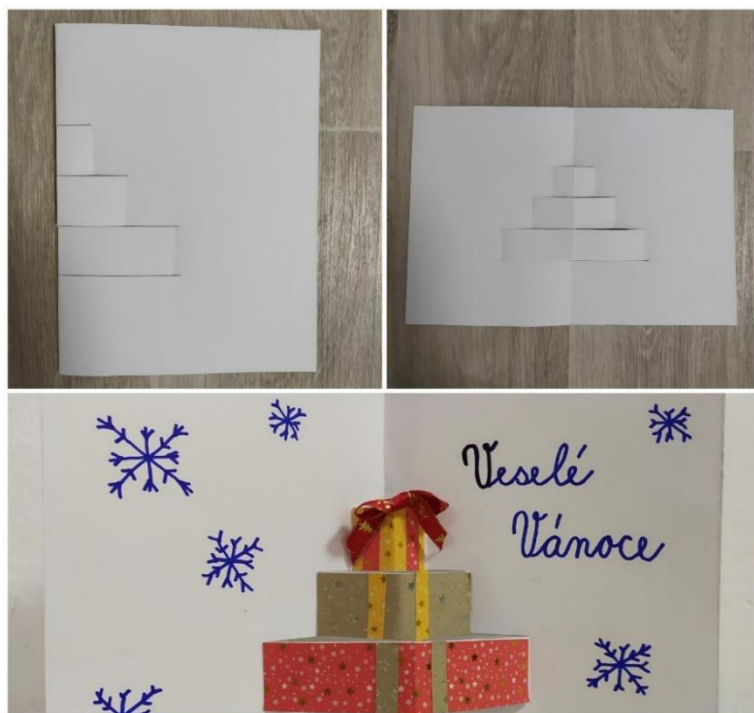
Popis pracovního postupu:

- 1 Připravíme si bílý papír, barevné papíry, lepidlo, fixy, pravítko, tužku, nůžky a věci na ozdobení přáníčka.

Obrázek 11 Pomůcky pro výrobu vánočního přání

- 2 Papír ohneme v půli a dostaneme velikost A5. Otočíme se jej tak, že na pravé straně bude spojený v ohybu a na levé se bude otevírat (jako kniha).
- 3 Na spojné straně (levé) si odměříme kolmici 1 cm. Pod ní, ve vzdálenosti 1,5 cm, narýsujeme další kolmici o délce 2 cm. Následně se posuneme zase o 1,5 cm níže, kde uděláme kolmici dlouhou 3 cm a tutéž velikost uděláme naposled o 1,5 cm níže.
- 4 Každou narýsovanou kolmici nastříhneme. Přání otevřeme a vznikne nám plastický obraz.
- 5 Ve stejných velikostech jako, jsou vystouplé obdélníky nalepíme ozdobný papír. Obdélníky jsou dárky, které jsou poskládané v komínku na sobě. Nahoru upevníme mašli ze stužky.
- 6 Nakonec přání dozdobíme a napíšeme do něj vzkaz.

Obrázek 12 Pracovní postup – Plastické vánoční přání

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Dozdobit podle své fantazie přání.	Nastříhnout vyznačené kolmice a nalepit odpovídající obdélníky.	Podle šablony obkreslit obdélníky, nalepit je na odpovídající místo a dozdobit přání.

Metodický list č. 7 – Stromeček z domácí plastelíny

Název výrobku (námět): Stromeček z domácí plastelíny

Vzdělávací oblast RVP PV: Dítě a svět

Tematický celek: Lidové zvyky a tradice

Doporučený věk dětí: 3-6 let

Vyučovací metody a formy práce: Paní učitelka dětem ukáže, jak vyválet kužel (základ stromečku). Následně pak každý svůj stromeček ozdobí podle své fantazie.

Způsob hodnocení dítěte: Děti zhodnotí, jak se jim pracovalo s domácí plastelínou. Dítě popíše, jak svůj stromeček ozdobilo.

Motivace: Práce se zajímavým materiálem, který vyrobila paní učitelka.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: I když byly při výrobě domácí plastelíny použity jen jedlé suroviny, děti poučíme, že plastelínu do úst nekladáme. Také dbáme opatrnosti při manipulaci s nůžkami.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky: Na výrobu plastelíny potřebujeme - 600 ml vody, 150 g soli, 2 lžice oleje, 4 lžice octa, 300 g polohrubé mouky, potravinářské barvivo. K výrobě stromečku si připravíme menší nůžky.

Popis pracovního postupu:

1. Do vody nasypeme sůl a přivedeme ji k varu. Přidáme ocet, olej i mouku. Směs mícháme nejlépe na pánvi. Postupně nám vznikne bochánek, který se nelepí. Rozdělíme jej na tolik částí, kolik potřebujeme. Já jsem použila barvu zelenou, žlutou a červenou. Rozdělila jsem bochánek na tři části a do každé z nich jsem vhnětla konkrétní barvu.

Obrázek 13 Pomůcky pro výrobu domácí plastelíny

2. Ze zelené plastelíny si uválíme kužel, který nastříháme od vrchu až dolů po celém povrchu nůžkami.
3. Ze zbylých dvou barev si vyválíme malé kuličky a připevníme je na zelený stromek.
4. Hmotu doporučuji dát do lednice v sáčkích, aby nevyschla a déle nám vydržela.

Obrázek 14 Pracovní postup – Stromeček z domácí plastelíny

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Ozdobit stromek podle své fantazie.	Vymodelovat kužel a následně ho ozdobit.	Vymodelovat kužel, nastříhat jej a ozdobit.

Metodický list č. 8 – Svícen ze sklenice

Název výrobku (námět): Svícen ze sklenice

Vzdělávací oblast RVP PV: Dítě a svět

Tematický celek: Lidové zvyky a tradice

Doporučený věk dětí: 3-6 let

Vyučovací metody a formy práce: Práci zařadíme do řízené činnosti. Děti si z domu přinesou sklenice. Na každém stole bude mísa se strouhaným kokosem. Učitelka dětem postup předvede a děti poté pracují samy. Učitelka je obchází a pomáhá s vázáním mašlí a dozdobením.

Způsob hodnocení dítěte: Do sklenice dáme svíčku, učitelka ji zapálí a zhasneme světlo. Pozorujeme společně svícny a učitelka pochválí každé dítě za práci.

Motivace: S dětmi si uděláme černou hodinku a svícny nám poslouží jako světýlka.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Děti poučíme, že pracujeme se sklem a musíme s ním manipulovat opatrně, aby se nerozbilo. Dále dbáme na bezpečnost při zapalování svíček (dělá pouze učitelka, děti pozorují).

Použitý materiál, pomůcky a prostředky: Sklenice, štětec, lepidlo Herkules, strouhaný kokos, svíčka, ozdobné stuhu, přírodniny.

Popis pracovního postupu:

1. Na stůl si připravíme sklenici, mísu se strouhaným kokosem, štětec, lepidlo Herkules a ozdobný materiál.

Obrázek 15 Pomůcky pro výrobu svícnu ze sklenice

2. Sklenici natřeme lepidlem Herkules a nad mísou ji posypeme strouhaným kokosem. Snažíme se nedotýkat již posypaných částí sklenice.
3. Z jedné strany lehce kokos otřeme a vytvoříme tak matný vlned (později zde půjde lépe vidět hořící svíčka).
4. Sklenici necháme zaschnout.
5. Na závěr svícínek ozdobíme přírodními, mašlí a vložíme do něj svíčku.

Obrázek 16 Pracovní postup – Svícen ze sklenice

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Natřít sklenici Herkulesem.	Posypat sklenici kokosem.	Dozdobit sklenici přírodními a mašlí.

Metodický list č. 9 – Závěsný sněhulák z polínek

Název výrobku (námět): Závěsný sněhulák z polínek

Vzdělávací oblast RVP PV: Dítě a svět

Tematický celek: Lidové zvyky a tradice

Doporučený věk dětí: 3-6 let

Vyučovací metody a formy práce: Samostatná práce u stolečků (barvení polínek), individuální pomoc dětem se zdobením a slepením polínek k sobě.

Způsob hodnocení dítěte:

Motivace: Venku nám nasněžilo. S dětmi vedeme diskuzi o aktivitách, které můžeme provádět venku v zimním období.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Učitelka děti poučí, aby barvu nestrkaly do úst. S tavnou pistolí pracuje výhradně pedagog.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky: 2x dřevěné polínko, štětec, bílá a černá tempera, centropen, oranžový fix, stuha, provázek.

Popis pracovního postupu:

1. Připravíme si polínka, bílou temperu, štětec, stuhu a fixy.

Obrázek 17 Pomůcky pro výrobu závěsného sněhuláka z polínek

2. Polínka natřeme bílou temperovou barvou. Povrch přetřeme vícekrát, aby byla barva jednotná a dřevo neprosvítalo.
3. Na menší polínko dokreslíme sněhulákovi obličej a knoflíky pomocí centropenu a černé tempery.
4. Paní učitelka polínka slepí k sobě. Kolem krku sněhuláka uvážeme mašli a nahoru upevníme poutko z provázku, aby se sněhulák dal zavěsit.

Obrázek 18 Pracovní postup – Závěsný sněhulák z polínek

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Natřít polínka bílou temperou.	Dokreslit sněhulákovi obličej knoflíky.	Uvázat sněhulákovi mašli kolem krku.

Závěr

Bakalářská práce se zaměřuje na lidové zvyky a tradice v technické výchově v mateřské škole. Tématem práce jsou Vánoce a s nimi spojené oslavy. Teoretická část se zabývá pojmy – lidový zvyk, lidová tradice a technická výchova. Součástí jsou klíčové kompetence vycházející z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a jejich naplňování v mateřské škole. V této části je také charakteristika dítěte předškolního věku, jeho vnímání a myšlení při technických činnostech. Poslední kapitolu teoretické části tvoří přehled událostí konajících se v období adventu. Je zde popsána historie Vánoc, vánoční tradice a symboly.

Praktickou část bakalářské práce tvoří devět metodických listů, určených učitelkám předškolního vzdělávání. Všechny metodické listy jsou zaměřeny na období adventu a Vánoc. Spojují je edukační cíle a klíčové kompetence. V každém metodickém listu zvlášť je uveden doporučený věk dětí, motivace, pracovní postup, vyučovací metody a formy práce, hodnocení dětí a také úkoly pro diferenciaci náročnosti. Děti si vyzkouší práci s různými materiály: modurit, přírodniny (dřevo, větvičky, šišky), domácí plastelína a papír. Také manipulaci s křehkými materiály jako jsou skleněné nádoby a květináče. Při činnostech budou děti rozvíjet jemnou motoriku, práci ve skupině a spolupráci s ostatními dětmi a pedagogem.

Technická výchova v mateřské škole tvoří nedílnou součást při všestranném rozvoji dítěte, zejména jemné motorice, představivosti, myšlení, smyslu pro pořádek a estetickém citění. V předškolním vzdělávání by se měly dětem nabízet aktivity rozvíjející pracovní činnosti ve větším měřítku.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Bačuvčíková
Katedra:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Pavlína Částková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Lidové zvyky a tradice jako téma technické výchovy v mateřské škole se zaměřením na Vánoce
Název v angličtině:	Folk customs and traditions as a topic of technical education in kindergarten focused on Christmas.
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na lidové zvyky a tradice v technické výchově v mateřské škole. Konkrétně se jedná o čas vánoční. Práce je členěna na dvě části. První, teoretická část, je věnována definicím: lidový zvyk, lidová tradice, technická výchova. Dále se zabývá významem technické výchovy v mateřské škole, Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, klíčovými kompetencemi dětí, ukončujících předškolní vzdělávání a vánočními zvyky a tradicemi. Praktická část obsahuje devět metodických listů zaměřených na čas adventu. Náměty lze využít při technických činnostech v mateřské škole v době Vánoc.
Klíčová slova:	Lidové zvyky, lidové tradice, technická výchova, předškolní vzdělávání, Vánoce
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis is focused on folk customs and traditions in technical education in kindergarten. Specifically, about Christmas time. The thesis is divided into two parts. The first, theoretical part is devoted to definitions: folk custom, folk tradition, technical education. It also deals with the importance of technical education in kindergarten, the Framework Educational Programme for Pre-school Education, key competences of children leaving pre-school education and Christmas customs and traditions. Second, practical part contains nine methodological sheets focused on Advent time. Suggestions can be used for technical activities in kindergarten during Christmas time.
Klíčová slova v angličtině:	Folk customs, folk traditions, technical education, preschool education, Christmas
Přílohy vázané v práci:	0

Rozsah práce	49 stran
Jazyk práce:	Český

Seznam obrázků

Obrázek 1 Pomůcky pro výrobu ozdob z moduritu	26
Obrázek 2 Pracovní postup – ozdoby z moduritu	27
Obrázek 3 Pomůcky pro výrobu Tří králů	28
Obrázek 4 Pracovní postup – Tři králové	29
Obrázek 5 Pomůcky pro výrobu vánočního stromečku z šišky	30
Obrázek 6 Pracovní postup – vánoční stromeček z šišky	31
Obrázek 7 Pomůcky pro výrobu zvonečku z květináče	32
Obrázek 8 Pracovní postup – Zvoneček z květináče	33
Obrázek 9 Pomůcky pro výrobu kapra z papíru	34
Obrázek 10 Pracovní postup – Kapr z papíru	35
Obrázek 11 Pomůcky pro výrobu vánočního přání	36
Obrázek 12 Pracovní postup – Plastické vánoční přání	37
Obrázek 13 Pomůcky pro výrobu domácí plastelíny	38
Obrázek 14 Pracovní postup – Stromeček z domácí plastelíny	39
Obrázek 15 Pomůcky pro výrobu svícnu ze sklenice	40
Obrázek 16 Pracovní postup – Svícen ze sklenice	41
Obrázek 17 Pomůcky pro výrobu závěsného sněhuláka z polínek	42
Obrázek 18 Pracovní postup – Závěsný sněhulák z polínek	43

Seznam použitých zdrojů

1. BAJTOŠ, Ján a Jozef PAVELKA. *Základy didaktiky technickej výchovy*. Prešov: Prešovská univerzita, 1999. ISBN 80-88722-46-2.
2. BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.
3. GRIMMICOVÁ, Alena Isabella. *Výtvarné Vánoce: dárky, dekorace, ozdoby stylově a zábavně*. V Brně: CPress, 2015. Dílna nápadů. ISBN 978-80-264-0861-1.
4. GUMBEL, Nicky. *Proč Vánoce?*. 3. vyd. Přeložil Tomáš DITTRICH. Praha: KMS, 2014. ISBN 978-80-87904-15-2.
5. HONZÍKOVÁ, Jarmila, Petr MACH a Jan NOVOTNÝ. *Alternativní přístupy k technické výchově*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2007. ISBN 978-80-7043-626-4.
6. JANČÁŘ, Josef. *Proměny Slovácka: (lidová kultura - od feudálního poddanství k postmodernímu společenství)*. 2011. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011. ISBN 978-80-87261-48-4.
7. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1568-1.
8. NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2015]. ISBN 978-80-7496-194-6.
9. OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.
10. PASTÝŘÍKOVÁ, Jitka. *Vánoce: historie, zvyky, tradice*. Ilustrovala Zdeňka KREJČOVÁ. Praha: Fragment, 2018. ISBN 978-80-253-3899-5.
11. SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004.
12. SYSLOVÁ, Zora. *Proměna mateřské školy v učící se organizaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-113-2.
13. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.
14. ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Vánoce: původ, zvyky, koledy, hry a náměty*. Vyd. 3. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-090-7.
15. ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

16. VEČERKOVÁ, Eva. *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*. V Praze: Vyšehrad, 2015. Kulturní historie. ISBN 978-80-7429-627-7.
17. VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.
18. ZÁBRANSKÝ, Milan a Jan RODA. *Putování za betlémy*. 2014. Praha: Grada, c2014. ISBN 978-80-247-5063-7.
19. *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. V Praze: J. Otto, 1888.

Internetové zdroje

20. Domáci plastelína [online]. Bandorka, 2014 [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <http://www.bandorka.cz/2014/10/domaci-plastelina.html?m=1>
21. Tradice. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Tradice>